

La veu melindrosa

Enemiga d'una societat de supervivents com la que veu actualment, Montserrat Roig pensa que cada vegada ens tornem més cànibals. En contra del desprestigi que pateix qualsevol actitud ètica, es declara «antiga», però, també, «antimilitant».

Àngels Pera

Des que va publicar el seu primer llibre l'any 1971, *Molta roba i poc sabó*, n'han passat quasi vint, durant els quals ha guanyat bona part dels premis literaris que es lliuren a casa nostra i, pràcticament, ha fet de tot. Contes, novel·les, teatre, televisió, entrevistes, llibres de viatges, articles... Tots ells, amb un cert caire feminista i d'esquerres, encara que ella rebutja que se li atribueixi qualsevol militància: «No m'agrada militar les vint-i-quatre hores del dia ni amb el marxisme, ni amb el feminisme, ni amb el catalanisme, ni amb res. Em cansa que m'obliguin a militar».

Al marge de la seva feina com a escriptora i periodista, de la Montserrat Roig, se n'ha parlat molt. Tant, que es mostra reservadíssima a l'hora de tocar qualsevol tema que faci referència al que ella considera la seva vida privada. Potser és més vulnerable del que diu i vol aparentar. Quan parla, pausadament, amb veu baixa i melindrosa, somriu, es rumia les paraules. I amb els ulls estableix complicitats.

—*¿És cert que abans que escriptora volies ser actriu?*

—Sí, però ja fa molt temps d'això. M'agrada molt el teatre. Aleshores, el meu pare em va matricular a l'escola de l'Adrià Gual, que, en aquell moment, era una de les més innovadores. Per a mi, va ser com una petita universitat. Hi vaig fer tres cursos. Més endavant, vaig fer algunes obres amb la companyia que vam formar a l'escola i, després, a la universitat, amb uns quants estudiants més de Filosofia i Lletres i amb una agrupació que es deia Grup de Teatre Independent.

—*¿Eres bona actriu?*

—A mi, el teatre m'agrada molt. Però passa que també m'adonava que no en sabia. Els papers còmics em queda-

ven molt bé; ara, quan feia obres serioses, ningú no se les creia. La gent es feia un fart de riure. Segurament, l'afició pel teatre, la vaig heretar d'una germana meua que n'havia fet molt i, més que el fet de ser actriu, el que em fascinava era l'ambient del teatre, trobava que era un món meravellós...

—*Més que actriu, tu volies ser artista.*

—Sí, sí, aquesta és la paraula. Volia ser *artista*. Perquè vocació, suposo que no en tenia, encara que l'experiència em va resultar molt positiva. Sobre tot, tenint en compte que, quan tenia 15 anys, anava a La Divina Pastora, i clar, que de sobte em parlessin de Brecht, Artaud i Stanislavski a mi, que venia de la cultura del Pemán, va ser com una revelació. De tota manera, m'estimo més inventar-me textos que repetir els dels altres, i aleshores també, perquè a partir dels 18 anys ja començava a tenir ganes de dedicar-me a escriure.

—*Vistos els resultats de la Montserrat Roig escriptora i periodista, ¿et peneixes de no haver seguit fent teatre?*

—No gens. I tampoc no em peneixo gens d'haver escollit aquest ofici. Tenint en compte que només l'1 per cent de la humanitat, a tot estirar, pot escollir el que vol fer, és extraordinari haver-ho aconseguit.

—*Quan vas acabar Filosofia i Lletres et vas posar a treballar a l'Enciclopèdia Catalana...*

—No. Primer vaig treballar de redactora a l'Editorial Salvat i després a Enciclopèdia Catalana, on vaig estar fins que van decidir tancar-la. Bé, tancar no, van decidir treure molta gent.

DOMÈNEC UMBERT

«Tot se'n ha tornat més ferotge, i jo potser sóc una mica antiga».

TRES I QUATRE

L'ESTEL'

1

CRIM DE GERMANIA
JOSEP LOZANO

L'ESTEL

2

DINQU POETES
DELS SEIXANTA

L'ESTEL

3

MISTER EVASIO
BLAI BONET

L'ESTEL

4

COBLES I NOVES
RIMADES
PERE I JAUME
MARCH

L'ESTEL

—¿Qui ho va decidir?

—L'actual president de la Generalitat. A mi, me'n van treure. Em vaig quedar al carrer. Aleshores, havia de decidir si volia continuar treballant en editorials o bé dedicar-me de ple a escriure. Dedicar-me de ple a escriure volia dir treballar de periodista, perquè sabia que escrivint contes i novel·les en català no podria viure, per molt bé que m'anessin les coses. Amb les traduccions al castellà ja et comences a veure una mica les orelles, però sense la seguretat del periodisme, ho tindria molt difícil, i més tenint dos fills... Vaig començar fent entrevistes a *Serra d'Or*, bàsicament per aprendre'n, per tenir-ne ofici i per conèixer la gent que m'interessava. Alhora anava escrivint narracions fins que vaig escriure la primera novel·la, *Ramona, adéu*, el 1972.

—Abans, però, l'any 71 havies publicat un recull de narracions, *Molta roba i poc sabó*, que l'any 70 va guanyar el Premi Víctor Català. Tot feia pensar que la teva obra posterior aniria evolucionant en aquest sentit. I no ha estat així.

—Jo crec que a *Molta roba i poc sabó* ja feia moltes de les coses que avui s'han posat de moda. El que els americans en diuen literatura minimalista. I això em fa molta gràcia, perquè ja fa vint anys que escric i n'he vistes moltes, de modes diferents. El que és important és que qui escriu sàpiga que vol. A mi, se'm pot jutjar en el sentit de si he aconseguit o no allò que volia fer. Penso que no s'ha d'escriure fent concessions. No crec que hagi fet cap canvi, el que crec és que he anat evolucionant en un món que ha passat de ser del tot real a ser més simbòlic.

Quan vaig començar a escriure tendia a interpretar la realitat quotidiana, ara m'interessa molt més la atemporalitat de la literatura.

—¿Què vols dir quan parles d'atemporalitat?

—Vull dir que, més que escriure situacions de la vida quotidiana, m'interessa més la recerca d'un llenguatge poètic i fer un tipus de literatura que sigui vàlid igualment d'aquí a cinquanta anys. Els meus primers contes estaven mal escrits, no estaven gens elaborats. Tenien la gràcia que eren molt frescos i molt ingenus, molt sincers. En canvi, a *La veu melodiosa* hi ha un treball de dos anys al darrere, i això penso que es nota.

—Així, ¿deixes la temporalitat per als teus articles periodístics?

—Sí, en aquests articles que, per cert, m'agradaria molt fer en català, explico fets reals que m'interessin.

Penso que tinc una personalitat esquizofrènica. Aquesta dualitat és el resultat d'un doble interès: m'interessa explicar el que passa cada dia. En canvi, la novel·la et permet fer tot allò que no et permet fer el periodisme: enfonsar-te dins un món menys conegut, en el món del secret i del misteri. Ara bé, aquesta realitat no és mai equilibrada. Hi ha moments en què m'interessa molt més el treball de documentació —per això vaig fer *Els catalans als camps nazis*—, però n'hi ha en què m'interessa entrar en un món menys visible, i per això faig novel·la.

—Això, amb un estil diferent, també ho fa el Monzó, per exemple.

—Sí, i, a més, ho fa molt bé. Però ell ho fa a la seva manera, i jo a la meua. Una de les coses bones de la literatura catalana actual és que cada escriptor te el seu propi món, i molt definit, a més. Per exemple, quan llegeixes Jaume Fuster, estàs llegint un Jaume Fuster, de la mateixa manera que, quan llegeixes Quim Monzó, estàs llegint un Quim Monzó, o un Cabré o una Isabel-Clara Simó. I, respecte al que deies abans, si el meu estil dels inicis hagués pogut evolucionar cap a altres formes, m'imagino que et referies al tipus de literatura de Monzó o Pàmies...

—Per exemple.

—Doncs sí, penso que podia anar per aquí, però amb moltes diferències. Quan jo vaig començar a escriure, no hi havia tota la cultura del videoclip, i en ells la influència de la imatge és òbvia. És clar que són més joves que jo, que vinc del món del cinema. I en el cinema hi havia mites. En aquest sentit, la meua generació és més propera a la de Terenci Moix. Amb això no vull dir que el seu món no m'interessés, que m'interessa i molt, sinó que els elements que en trio per a escriure són diferents, perquè la meua biografia també ho és.

—N'hi ha qui et titlla de sensiblera. ¿Quina diferència penses que hi ha entre la sensibilitat i la sensiblera?

—Crec que la gent *sensiblera* en el fons no és sensible. Txèkhov, que per a mi és un dels escriptors més tendres que hi ha, sempre deia que per a escriure s'ha de ser més fred que el marbre. Suposo que per arribar a escriure sobre un tema que t'afecta o t'ha afectat, has d'estar molt fred. Si no, caus en la sensiblera. Mentre escrius, te n'has de distanciar sempre, inclús diria que sobre el que et pot afectar, has d'arribar a escriure amb crueltat. Com més fred siguis escrivint, amb més facilitat podràs convèncer el lector que, de fet, és qui acaba de fer el llibre. Si

el vols persuadir sobre allò que estàs escrivint, ho has de fer d'una manera tan subtil que es trobi impregnat de l'atmosfera en què l'has anat introduint. Per exemple, si vols descriure la sensació de tristesa, ho has de fer de tal manera que evitis la paraula tristesa.

—*¿Et refereixes a aquesta teoria teva d'assassinar les paraules?*

«D'una banda, tot és ple de llepaculs; de l'altra, s'està rebentant el dèbil».

—Sí, perquè hi ha certes paraules que ja no es poden utilitzar. De tant trivialitzar-les, han perdut el sentit i ja no persuadeixen el lector. Et diuen: «Begui Coca-Cola i trobarà el sentit de la vida», i vas a veure una obra de Txèkhov i els personatges també et parlen del sentit de la vida; evidentment, ja no es pot parlar del sentit de la vida. Com la paraula amor; s'hauria de bandejar del vocabulari. No hauríem de parlar d'amor, és una paraula que ja no serveix per a res. I aquest és un tema que em preocupa molt, perquè, havent trivialitzat tant el llenguatge, si els escriptors no treballem les paraules, ¿qui les treballarà? Són les nostres eines i hem de ser molt rigorosos. És com la qüestió del català: els correctors d'una banda i els de l'altra barallant-se per saber quin és el català més escaient...

—*¿Quin és el més escaient per a tu?*

—Home, el que jo no faria mai és ideologia ni d'un bàndol ni de l'altre. Polititzar una llengua és el pitjor que se li pot fer.

—*Tu escrius en castellà i en català, ¿t'és difícil compaginar aquestes dues llengües?*

—No. I això té a veure amb l'esquizofrènia de què et parlava. Sempre dic que estic casada amb dues llengües. La

castellana fa el paper del marit que paga i, la catalana, el de l'amant. Si no fos pel castellà, no em podria dedicar a escriure en català, econòmicament parlant, clar. Però no crec en absolut en el bilingüisme. La meua llengua és la catalana. Això vol dir que les paraules em fluiran sempre millor en català que en castellà. Per a mi, el castellà és una llengua d'ofici, mai en ma vida no

podré escriure com ho fa el Delibes. En sóc molt conscient. L'únic que puc fer és intentar ser el màxim correcta possible escrivint en aquest idioma, però sempre sabent que sóc una persona catalana i que estic traduint...

—*¿Quan escrius en castellà tradueixes del català?*

—Bé, no és del tot això. Torno a l'esquizofrènia. El que vull dir és que en català no em costa inventar-me una paraula o una frase i, en canvi, en castellà vaig amb més por, perquè, aquest idioma, l'he après de gran. I torno a dir que estaria encantadíssima de poder fer periodisme en català.

—*S'ha parlat molt dels teus nòvios, de la influència que han pogut tenir en la teua obra.*

—Mira, crec que la gent s'imagina moltes més coses de les que són veritat, i això em fa molta gràcia. Els que poden tenir cert interès són els novios de la Preysler, no els meus. Em sembla que, pel fet de ser dona, aquest tema rep una morbositat especial. A més, vull preservar la meua vida privada. Una cosa que els anys m'han ensenyat és que la gent, tots, som molt devoradors dels altres. Llavors, n'evito qualsevol possibilitat.

—*¿Tan vulnerable et consideres?*

—No és que sigui vulnerable, el que

passa és que cada vegada m'agrada menys la maledicència. Penso que estem vivint uns moments en què ens hem tornat molt caníbals. El que sura és la competitivitat, la moral de l'èxit. Com que tot és molt més difícil, hi ha menys sentit de la moral, les actituds ètiques estan completament desprestigiades, tot s'ha tornat més ferotge. En això, potser, sóc una mica antiga, però a mi m'agrada conservar les formes. Si no es guarden certes formes, en certa manera, ens autodegradem. No s'entén que cada persona és un món diferent, ni que tot són processos; tot sura, tot em sembla massa superficial, però, en el fons, les clavegueres són les mateixes. És un moment ben curiós, aquest que estem vivint: d'una banda, han sortit els llepaculs, molts, tot està ple de llepaculs, ara; i, de l'altra, s'està rebentant el dèbil, el perdedor, el fracassat...

—*¿Penses que les dones de la teua generació, pel fet de ser-ho, éreu d'entrada perdedores?*

—Sí, i potser perquè ja d'entrada érem perdedores, ens n'hem sortit millor que els homes, que, en canvi, potser s'han sortit més mal parats. Són homes que, quan tenien 20 anys, havien de ser responsables i comportar-se com adults sense ser-ho. I ara que en tenen 40 no ho són gens. Però s'entén perfectament: és com si haguessin perdut una guerra sense haver-la fet, a poc a poc. Aleshores, ara miren enrere i tenen la sensació de temps perdut, però tampoc suporten el present i l'única manera d'aconseguir-ho és viure amb aparença. Però, malgrat tot, jo prefereixo el personatge patètic de 40 anys que intenta recuperar la joventut perduda que el de 30 que no ha fet absolutament res, que ara va recollint les engrunes del que es va fer, i que, sense cap mena d'experiència, està dictaminant com ha de ser la cultura, els mitjans de comunicació i no sé quantes coses més. I el que és pitjor és que s'ho creuen, no tenen cap sentit del ridícul, es pensen que tot serà sempre així i s'equivoquen. Que es preparin, perquè d'aquí a vint anys es riuran molt d'ells...

—*Conta'm, finalment, què penses de l'obra literària del teu pare, Tomàs Roig i Llop.*

—El meu pare va morir fa poc de temps, al març, i no en vull parlar. Vull dir que no vull fer-ne pública cap valoració. És una cosa molt meua.

—*Però et demano que parlis d'ell com a escriptor.*

—No. Em sembla que sempre el traïria. □

DOMÈNEC UMBERT